

TENAESTELIN

ጤና ይስጥልን

Årgång 54

Nr 1
Juni
2014

Medlemsblad för Svensk-Etiopiska Föreningen

Stolt bonde visar upp sin "Book of Holding". Observera att både hustru och make är registrerade som ägare och med var sitt foto. Läs om uppbyggnad av lantmäteri och registrering av fastigheter i Etiopien på sidorna 22-25. Foto: Lennart Bäckström.

I Tenaestelin den här gången bl a:

Rapport från årsmötet den 26 april sid 4-10 • Röda Korset i Etiopien sid 16-17
Om ensetodling i Wolaita sid 18-19 • Rapport från Hylte hjälper sid 26-27

TENAESTELIN

ጤና ይስጥልን

Ansvarig utgivare: Biniyam Wondimu
Tryck: Fyris-Tryck AB

Adressändringar ska snarast meddelas till Örjan Åkerrén, se adress nedan.

Manusstopp

Manus till nästa nummer skickas till någon i redaktionskommittén senast den 1 november 2014 med e-post.

STYRELSE

Ordförande:

Biniyam Wondimu
Bergstigen 12
171 34 Solna
Tel: 08-524 88 387
E-post : biniyam.wondimu@ki.se

Vice ordförande:

Håkan Pohlstrand
Skottbacken 8, Vansö
645 92 Strängnäs
Tel: 0152-200 02

Sekreterare:

Ingegerd Nylander
Upplandsgatan 80
113 44 Stockholm
Tel: 08-30 34 56
E-post: ingeagerd.nylander@gmail.com

Skattmästare/medlemssekreterare:

Per Wallgren
Åkervägen 36
756 51 Uppsala
Tel: 018-418 34 56
E-post: per.wallgren@sva.se

Örjan Åkerrén
Valloxvägen 40L
741 42 Knivsta
Tel: 018-34 15 90
E-post: orjan55@me.com

Övriga styrelseledamöter:

Wessen Beshah (08-603 80 20)
Sven Britton (08-678 86 70)
Jan Olof Gustavi (08-532 50426)
Sonja Pohlstrand (0152-200 02)

Redaktionskommitté:

Pia Virving
Tel: 08-500 272 22
E-post: pia.virving@telia.com

Ingegerd Nylander

Tel: 08-30 34 56
E-post: ingeagerd.nylander@gmail.com

Sven Britton

Tel: 08-678 86 70
E-post: sven.britton@ki.se

Barbro Ergetie

Tel: 0157-606 07
E-post: barbro.ergetie@telia.com

Martin Hydén, webmaster

martin@martinhyden.se

Reseinformation:

Håkan Pohlstrand
Tel: 0152-200 02

Medlemsavgifter:

Medlemsavgiften är 250 kr per hushåll, dvs alla personer som bor på samma adress. Avgiften betalas in på pg 45 97 88-6, Svensk-Etiopiska Föreningen

Hemsida: www.svensk-etiopiska.se

Enset fantastisk inhemsk gröda för Etiopien

Att odla enset på en liten jordlott är en realistisk möjlighet för många fattiga. Vi anser att odlingsråd för och utveckling av grödan enset, som är evolutionärt anpassad till miljön, är ett enkelt sätt att uppnå bättre levnadsstandard för många i Etiopien.

Alla som har varit i Etiopien har sett växten enset: de stora plantorna som liknar bananplantor, men som är kraftigare och har mer upprätta blad. Man ser ofta solitära enset i trädgårdar i Addis och andra städer. På landsbygden odlas den vanligen i grupp nära husen. Många har säkert ätit produkter gjorda på enset: olika sorters bröd, gröt eller "mucho" (enset, bönor, kål).

Enset växer vilt i Etiopien och har odlats där sedan urminnes tider. Den ger mat, foder, fibrer och traditionella naturmediciner. Till matprodukter använder man växtsaften, de centrala delarna av plantan eller jordstammen. Därför skördas den när stam och blad har som mest energi, alltså före fruktsättning. Ensetplantor växer några år innan de når full storlek, men avkastningen per area- och tidsenhet är hög. Den har god förmåga att överleva utdragna torrperioder, när ettåriga grödor slår fel så klarar sig oftast enset. Den är lättodlad, motverkar erosion, utjämnar dygnstemperaturen och bevarar markfuktigheten.

Näringsmässigt är maten från enset lik potatis. Om man tänker på hur viktig potatisen har varit för utvecklingen av välstånd i Europa kan man lätt tänka sig hur viktig enset kan vara för Etiopien. Bruket av enset har varit begränsat till vissa områden, men numera inser allt fler dess möjligheter. Den börjar odlas i nya områden och olika produkter når marknaden. Enset skulle kunna vara en stor tillgång för många fler.

Laila Karlsson och Abitew Lagibo Dalbato vid skott av enset, sex månader efter uppkomst i försöksodling.

Trots att enset är en fantastisk gröda finns det lite dokumenterad kunskap. De odlingsråd som finns är vaga och grundade på hörsägen. Andra grödor har förädlats genom att korsa individer med goda anlag och sedan välja ut ännu bättre från avkommorna; som alla äppelsorter som smakar annorlunda än vildapel! När man odlar enset korsas man inte, utan man klonar: man tar en del av jordstammen på en planta och planterar om. Detta är en utmärkt metod för att få en likadan ny planta, men det ger ingen förädling av grödan eftersom man inte får nya kombinationer av genotyper.

Bönder i Etiopien efterfrågar både odlingsråd för enset och förädlade sorter. Sedan 2009 har vi bedrivit ett forskningsprojekt där vi undersöker frögroning (till

Blommor, frukter, frön och skott av enset.

förädlingsarbete) och hur olika metoder för plantering kan förbättras och anpassas till olika situationer. Vi har vår försöksodling, tillsammans med etiopiska kollegor, på Wolaita Sodo University, 300 km söder om Addis.

Våra resultat visar på goda möjligheter att förädla enset genom att korsa befintliga sorter, låta dem sätta frö, odla groddarna. Dock behövs det mer forskning innan en konkret metodbeskrivning kan göras: man måste undersöka vilka pollinationskrav ensetblommor har och man bör arbeta vidare med gröningsmetoder för att få hög groning.

Det går att förbättra tillväxten betydligt, utan att använda några kemikalier eller kostsamma metoder. När en planterad bit av en jordstam skjuter nya skott brukar de bli högst någon meter efter en regnperiod. De skott vi hade vid motsvarande tillfälle

Dags för ensetskörd.

var mycket större (se foto), och vi hade minst lika många som man brukar få. Vad vi hade gjort var huvudsakligen att justera givan av kogödsel. När vi följer upp hur skottstorleken påverkar plantans fortsatta tillväxt ser vi ett tydligt positivt samband mellan skottstorlek och plantans senare storlek. Det ger alltså mycket gott utbyte att utarbeta odlingsmetoder så att man får stora nya skott. Effekten i olika miljöer behöver studeras vidare, och kunskapen måste sedan spridas till odlare. Vi hoppas att bruket av enset kan öka. ■

Text och bilder:

Laila Karlsson, ekolog

Abitew Lagibo Dalbato, hortonom

email@lailakarlsson.se

www.lailakarlsson.se